

ment als pilans en la part de la nau central, elegant disposició que ve a resoldre l'ardu problema de més d'un temple romà i que la delicadesa dels seus capitells corintis, feia suposar que des d'èpoques remotíssimes, molt abans que Carlemany travessés el Pireneu, una congregació religiosa edificués un temple a Déu amb les ruïnes paganes d'un altar citat pels autors grecs, a Pirene, la dolça i infortunada deessa que tingué ses dominis en eixa muntanya, boscosa ahir, calva avui i solitària que flanqueja profundament el mar. Possiblement que l'arquitecte constructor de l'església, del segle XI, home indiscutiblement genial i molt versat en l'art clàssic, volgué armonitzar els ordres coneguts en una obra famosa i única inspirant-se en els tresors que posseïa l'antic monestir. Però parlaré d'això en el capítol III.

Els orígens d'aquest bell i grandios monestir es perden en la nit dels primers segles del cristianisme. Pujades diu que és contemporani del papa Bonifaci IV (segle VIII) (1), i quan comença sa història el veiem com a priorat del monestir de Sant Esteve de Banyoles. Lo cert és que abans del 902 estava ja fundat i que els documents diuen que en aquella època ja portava molts anys d'existència. En 880 sona el nom del Priorat de Sant Pere en un judici tingut a la vila de Castelló d'Empúries contra certes pretensions de l'abat de Banyoles. Un manuscrit inèdit de l'Arxiu Històric Nacional de Madrid, signat per Andreu de Simon Pontero (2) transcriu un document del 982, i Villanueva, com més tard veurem, ens dona notícia d'una cessió de l'any 902 del rei de França Carles "el Simple". La nit dels segles però no permet esbrinar més enllà.

Sembla talment que un fatal destí persegueixi al vell cenobi empordanès, doncs sempre, en tot el procés de la seva història, ha estat retut i saquejat. Bofarull conta l'invasió de Ludovic i d'altres capdells (3). Simón de Pontero manifesta que ha estat derruït "siempre que ha habido guerra con la corona de Francia, cuyas tropas han saqueado y quitado los papeles muy primorosos..." (4).

(1) Hyeronim Pujades.-Crónica Universal del Principat de Catalunya.-Vol. IV. pag. 186.—S'ha d'anar amb peus de plom en creure les afirmacions rotundes de Pujades, il·lustre forjador de llegendes.

(2) Descripción del Real Monasterio de San Pedro de Roda.-Barcelona, 1752 (12.876-Roda-Apartado 1.-Códices del Inventario de 1926)

(3) Antonio de Bofarull.-Historia de Cataluña, vol. III, p. 93

(4) Obra i lloc citats.

ADVERTIMENT:

La feina que suposa la organització de la Revista LA GALERIA, ens ha privat de corregir el fullat de Sant Pere de Roda, que apareix amb un nombre considerable d'errades d'impressió. El lector s'haurà fet càrrec d'elles i perdonarà aquesta involuntària deficiència, que procurarem esmenar d'avui endavant

CAP. I. GENERALITATS

El Monestir de Sant Pere de Roda es troba emplaçat en el macis que forma l'última estribació del Pireneu, al N.E. de la muntanya de Roda, entre els puigs Feliu, Ventura, de La Vall, del Díjous i a redoç del mont de Verdura. Els documents antics el situen diguent: "Domum Sancti Petri Rodensis, quod dicitur Rodas (1), qui est in Comitatu Petrelatense supra mare subius castrum quod dicunt Verdaria".

És tanta la magnificència que serven encara ses ruïnes que el caminant que les divisa de lluny se sent fortament impressionat per la grandesa de la construcció, la vellúria de ses pedres i la magesa de ses torres i per la rememoració ràpida de la vida d'aquells homes forts que pregaven a Déu en lo alt de les muntanyes.

La demolidora successió dels segles; l'inclemència del vent Nord, la tramuntana i per sobre de tot l'esperit lesiu dels seus inscients visitants, i dels conscients però sense ànima, menys-

(1) En realitat el nom vertader és "Rodes" i no "Rodas". Els documents no usen mai el genitiu "Rotae", sino "Rotensi". No obstant, "Rodes" és una falsa interpretació medieval, doncs la verdadera etimologia grega era "Rhodas". El nom de Rodes donà oportunitat per dibuixar dues rodes en l'escut de la Casa. Als últims anys de la vida d'aquest monestir, els transcriptors castellans usaren indistintament les gràfies "Roda", "Rodas". La gent de l'Empordà s'encapritxà d'aquesta primera i això fa que mantes voltes es confongui amb el cenobi de Roda, el de Ribagorça. La corrupció s'ha generalitzat massa per intentar deturar-la.